

De Vrijheid

OISTERWIJK

Kerkeind 4 en 5

Kerkstraat 21, 5061 EG

Aan een in de 20-ste eeuw stilzwijgend verdwenen steeg van de Kerkstraat naar de Vloet stonden eertijds twee huizen die in 1736 genummerd werden als Kerkeind 4 en 5. Nadat de laatste eigenaar het achterhuis vermaakt had aan de Oisterwijkse armenzorg-instelling, de Grote of H.Geestarmen - nu de Parochiële Charitas Instelling -, vormde het vanaf 1919 een erf met het huis langs de Kerkstraat. Hier had Wim van Erven zijn groentehandel voordat Schepens hier fietsen ging verkopen.

Kerkeind 4 en 5

Kerkstraat 21, 5061 EG

4

Wim van Erven heeft de steeg ten westen van zijn huis afgesloten met een poort. Van die steeg is al sprake in het midden van de zeventiende eeuw. Waarschijnlijk is ze ontstaan toen na de verwoestingen van de 'tachtig-jarige oorlog' op het erf zowel aan de straat als op de Vloed werd gebouwd.

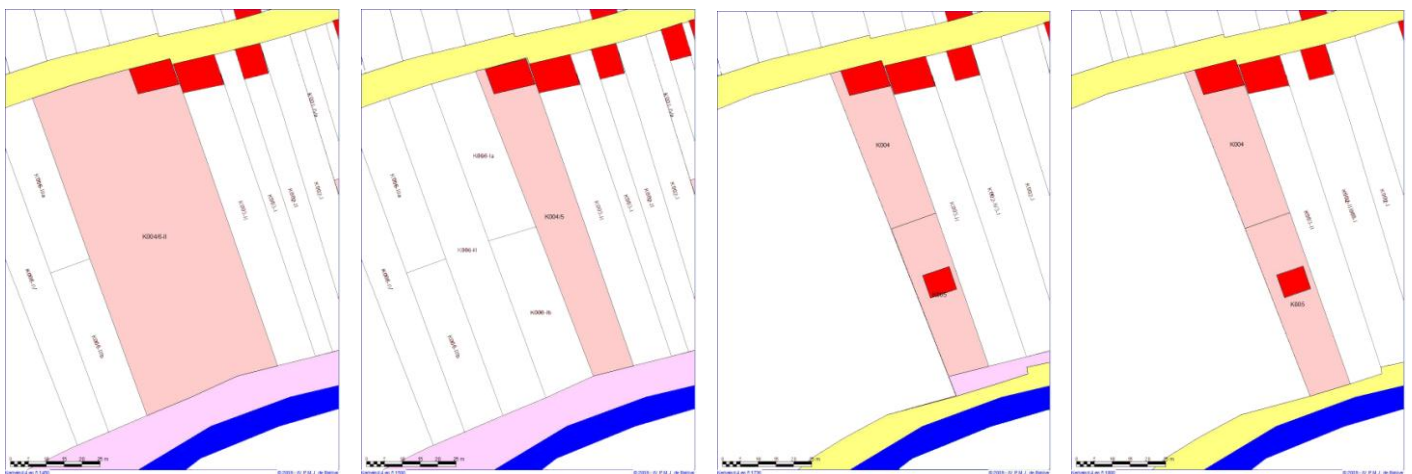
Van Henrik van den Dijck, de natuurlijke zoon van Jan van den Dijck kennen we zes kinderen: een dochter Hadewich en vijf zonen, geheten Berthout, Volkwijn of Folkert, Aart, Jan en Claas. De laatste schijnt in Oisterwijk gewoond te hebben en daar zijn dochters in de belangrijkste families te hebben uitgehuwelijkt. Embrecht Embrechts, de rijkste oisterwijker van zijn dagen, was getrouwd met Kathelijn, dochter van Claas van den Dijck¹. Aart Groeys trouwde met Heilwich, dochter van Claas van den Dijck; Henriksken, dochter van Claas van den Dijck, is getrouwd met Jacob Wouters Doremans²; en Lijsbeth, dochter van Claas van den Dijck, met Claas Jans die Beer.

Op de 27ste januari 1447 heeft Aart Henriks van den Dijck zijn rechten op een zesde deel van een huis met erf en hof in de Kerkstraat, dat zijn vader heeft nagelaten, tesamen met een cijns van tien schilling welke Engbrecht die Greve moest opbrengen, overgedragen aan zijn broeder Jan³. Op de 4de van diezelfde maand had Volkwijn zijn deel in het huis en in goederen te Sint Michielsgestel, benevens zijn rechten in twee

1. R.246,61-1542;
2. R.205,3-1501;
3. sH,R.1217,275v-1447; Ow,R.156,30v-1446;

cijnzen in erfpacht uitgegeven aan zijn broeder Berthout, die beloofd heeft er jaarlijks op Lichtmis vijf mud en een lopen rogge voor op te brengen⁴. Hadewich heeft haar rechten op een zesde deel evenwel ook overgedragen aan Jan⁵, en op de 4de mei 1469 wordt opgemerkt, dat Jan van den Dijck in het huis *'huden des daghes woenende'* is⁶. Op laatstgenoemde dag is Berthout ten behoeve van Henrik *'sinen neve'* afgegaan van de tocht in het huis, dat gelegen is tussen het erf van Aart geheten Buckinck⁷ en dat van de kinderen Willem Emmen, en waarvan het erf zich uitstrekt van de gemene straat *'totter ghemeeynten toe gheheyten op die Vloet'*. De niet nader aangeduide neef heeft zijn rechten vervolgens overgedragen aan Jan van den Dijck, de zoon van Henrik van den Dijck⁸. Met instemming van zijn vrouw Engel, zijn zoons heer Jan en Claas; Mechteld, zijn natuurlijke dochter, en zijn broeder Aart heeft Jan Henriks van den Dijck op de 13de februari 1487 zijn hier besproken huis en het huis van Henrik van Beke, dat Jan had verworven van Henrik Wijten, overgedragen aan zijn schoonzoon Claas Jans de Beer⁹. Claas moet van de Oisterwijkse Dijk twee roeden gaan onderhouden en voorts opbrengen: drie-en-een-halve oude grote aan de kerkfabriek, een oude vleems aan de Tafel van den Heiligen Geest en negen schilling aan de altaristen.

Claas, zoon van wijlen Jans Beeren, heeft dit huis reeds op de 30ste oktober 1487 van de hand gedaan, maar zich de grond twee voet uit de oostgevel ervan voorbehouden en daarop een nieuw huis getimmerd¹⁰. Over het oude huis spreken we hierna bij de behandeling van de nummers 6 en 7 van het Kerkeind¹¹.

In 1490 is Claas die Beer niet meer in leven. Lijsbeth schijnt zonder kinderen achtergebleven te zijn. Op de 18de november van dat jaar heeft ze een erfpacht van een mud rogge uit de herberg de Leeuw bij de Linde, welke haar man heeft verworven van heer Henrik Aart Gruyters, biechtvader, en zuster Jenneken, dochter van Willem Kepken, moeder van het klooster in Oisterwijk, alsmede van zuster Jenneken Aarts en een cijns van drie pond oud frans geld, voor de helft afkomstig van genoemd klooster en voor de andere helft van Hadewich, dochter van Henrik van den Dijck, overgedragen aan broeder Jan van Peer, priester, de overste van het Bossche Bogardenklooster, ten behoeve van het klooster der zusters in Oisterwijk. Van haar kant hebben zuster Agnes Alarts, de moeder, Lijsbeth van Herenthals, de procuratrix en broeder Claas van der Hagen, de biechtvader van het zusterklooster van Oisterwijk, aan Lijsbeth het genoemde mud rogge en de cijns beloofd als lijfpacht en lijfrente¹². Tevoren, op de 11de september, had Lijsbeth aan haar zwager Peter

4. sH,R.1217,265v-1447;
5. sH,R.1228,254, d.d. 2-11-1457;
6. R.175,13-1469;
7. In 1447 (sH,R.1217,265v) is sprake van Goyart Buckinck en in 1457 (sH,R.1228,254) van Aart Buckinck;
8. R.175,13-1469;
9. sH,R.1256,221v-1487;
10. R.193,29-1487;
11. zie onder I van Kerkeind 6 en 7;
12. sH,R.1260,139v-1490;

Jansen de Beer het huis in de Kerkstraat al overgedragen¹³. Ook Peter beloofde haar een lijfrente, een van dertig rijns gulden. Haar vordering daarop heeft ze op de 11de oktober 1491 overgedragen aan haar zwager Michiel die Beer en Jutken¹⁴, zijn huisvrouw, dochter van Aart Jans die Becker¹⁵. Op de feestdag van Sint Andries in het daaropvolgende jaar heeft ze het huis zelf aan Michiel, zoon van wijlen Jan Sberen, 'vercoft' overgegeven en opgedragen. Als lasten daarop worden slechts genoemd: een 'vleemsch' erfcijns, hierboven al genoemd, benevens een 'roy dijcks'¹⁶.

In 1494 klopt Michiel die Beer aan bij zijn buurman aan beide zijden, Henrik Willem Emmen, en hij belooft die een erfpacht van een half mud rogge uit zijn huis¹⁷. Michiel heeft het huis tot zijn dood gehouden. In 1510 is hij al niet meer in leven¹⁸. Juut is nog tot een tweede huwelijk gekomen, doch heer Henrik van der Heyden is bij de provisoren van de Broederschap van het Eerwerdig Sacrament in de jaren 1520-1523 vijf stuiver komen brengen 'van Juet Sberen testament'. In de rekening van 1524 en 1525 worden nog eens twintig rijns gulden verantwoord welke Willem van Amberych op grond van de uiterste wilsbeschikking van Juut, weduwe van Michiel die Beer, heeft overhandigd.

Het huis in de Kerkstraat is op de 18de januari 1524, bij een erfscheiding en deling tussen Jan Michiels de Beer; Heilwich, zijn zuster; Michiel en Elisabeth, kinderen van Jan Nulants uit diens eerste huwelijk (met Geerborcht, dochter van Michiel die Beer) en Dirk Aarts van den Wiel als momboor van zijn zoon Aart, verwekt bij Geritken, ook een dochter van Jan Nulants, aan de zoon Jan toegefallen¹⁹. Waarschijnlijk heeft hij van Hugeman Tengenagell ook nog rechten verworven. Op de 13de december 1522 droegen namelijk de uitvoerders van het testament van heer Zeger Jacobs, priester en rector van de zusters regularissen van de orde van de heilige Augustinus binnen de stad Zaltbommel, bij welke Maria, dochter van Michiel die Beer, was ingetreden, aan Hugeman een vierde deel over in een hoeve bij de kerk van Enschoot, en een huis in de Kerkstraat te Oisterwijk en in andere goederen welke zuster Maria aan de zusters had nagelaten²⁰.

In 1524 moest Jan Michiels de Beer zijn huis wel dadelijk gaan bezwaren. Zo belooft hij een rente van twee-en-een-halve rijns gulden uit zijn huis²¹. De oude vleems wordt in deze tijd kennelijk voldaan met twee schelling; het rentboek van de Tafel van den Heiligen Geest vermeldt immers: '*Item Michiel die Beer kijnder, (te) voer Jan van den Dijck; uut hoeren huuse ende hoeve, gelegen in die Kerckstraet neven erffenis Henrick Emmen, van wege Claes Holl; verschijnende oeck op sint Thomas dach*' twee schelling payment²². Deze rente is in 1563 gelost, na nog betaald te zijn geworden door '*die weduwe van Hanrick Appels*'²³.

Op de 7de september 1528 heeft Jan Michiels die Beer op zijn huis tussen het erf van Antonis Sceyven en Mark Wijtmans enerzijds en dat van Cornelis Meeus Beckers anderzijds, ten behoeve van Peter Raessen vertegen²⁴. Peter was een Bosschenaar die zich als brouwer in het Hert te Oisterwijk gevestigd heeft, maar aan wie daar geen lang leven beschoren is geweest. In 1532 schijnt het hier besproken huis al niet meer in handen geweest te zijn²⁵. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat het rentboek van de Tafel van den Heiligen Geest hem niet vermeldt, maar het huis noemt als bezit van de familie Appels.

13. sH,R.1259,218v-1490;

14. R.197,4-1491;

15. R.206,2v-1502;

16. R.197,8v-1492;

17. R.199,9-1494;

18. sH,R.1279,509v-1510;

19. R.228,3v-1524;

20. sH,R.1298,41v-1522;

21. sH,R.1300,95 en 224v-1524;

22. GA ged. 54,3;

23. zie ook sH,R.1356,268-1551; *Den Arme gegeven*, nr 18, p. 77;

24. R.232,37-1528;

25. sH,R.1317,209-1532: in 1532 belooft Pauwels Peter Raessen aan Geertruid, de weduwe van Henrik Janssoen, een rente van

Corstiaan, de zoon van Henrik Herman Appels bezit dat al op de 11de oktober 1559, wanneer heer en meester Adriaan Appels, Henriks zoon; Henrik de Beer als man van Kathelijn, en Claas Jan Timmermans als man van Clara, dochters van Henrik Appels bij Barbara dochter van Henrik Thijs, mede handelend voor Corstiaan, een erfdeling maken. Meester Adriaan verwerft dan een huis in de Kerkstraat, dat is gelegen tussen het erf van Ariaan Matthijs Hermans en dat van Bartholomeeus Maas Groys, en Corstiaan het huis 'opte Vloet', dat naast zijn eigen erf ligt, en verder naast de erven van Jan Scheyven en van Claas Peter Ariens²⁶. Zoals hiervoor onder Kerkeind 2 gezegd, werd twee jaar later, in 1561 door de kinderen van Henrik Herman Appels verkocht aan Cornelis Antonis Smolders.

Op de 10de juni 1566 hebben heer en meester Adriaan Appels en Henrik de Beer als momboren en curateurs van Corstiaan aan Cornelis Tonis de Molder ook nog het huis op de Vloed, naast het huis dat hij in 1561 heeft verworven, overgedragen tegen de belofte van een cijns²⁷. Cornelis heeft het erf van het huis op de Vloed gesplitst en op de 26ste mei 1569 het zuidelijke deel aan de Vloed, ten westen van zijn eigen erf, verkocht aan Adriaan Frank Colen²⁸, de zoon van Vrank Peter Colen²⁹. Goossen de Metser, de zoon van Matthijs Goossens, die de noordelijke helft van het erf van Cornelis Antonis Smolders heeft verworven, mag over het erf van Adriaan naar de Vloed, evenals de verkoper zelf daarover wegen mag. Anderzijds heeft Adriaan het recht over het erf van Goossen de Metser te gaan. In die 'vaerwech aende Kerckstraet' worden het jaar daarop ook rechten verworven ten bate van het nabij gelegen erf van het Lindeind³⁰. Gezien de ligging van het erf dat Cornelis Antonis Smolders zich heeft voorbehouden, lijkt de vaarweg aan de oostzijde van het hier besproken erf gelegen te hebben, maar gelet op de rechten van verdere naburen³¹ is ook denkbaar, dat met de vaarweg de nu afgesloten steeg wordt bedoeld.

Het goed van Adriaan Frank Colen is geërfd door diens zuster Elisabeth, welke als weduwe van Cornelis Emberts van Gorcum³², hertrouwd is met Wouter Wouters van Esch, waarschijnlijk dezelfde als Wouter Wouters van Esch, die met zijn huisvrouw Marijken, dochter van Dierk de Cock, de zoon van Wouter Damen van Diessen, op de 6de september 1576 een uiterste wilsbeschikking heeft gemaakt³³. Als weduwnaar van Elisabeth heeft Wouter op de 2de september 1609 het huis 'opte Vloet' tussen het erf van Jacob Beyharts en eertijds van Peter Laureis Buckincx westwaarts, en dat van Cornelis Jans de Weker, eerder van Cornelis Anthonis, in het zuiden begrensd door de gemeint, genaamd de Vloed, en in het noorden door het erf van Cornelis Anthonis 'naderhant' van Goossen Matthijssen de Metser, verkocht aan Jan de zoon van Jan Gerits van Arendonck³⁴. Het jaar daarop, op de 29ste oktober, heeft Jan het huis alweer overgedragen aan heer Everard Henricx, ten behoeve van zijn moeder, Anneke, dochter van Wouter van den Wiel en weduwe van Henrik Everts³⁵ van Oirschot³⁶. Heer Everard was rector van het altaar van Sint Nicolaas in de kerk van Oisterwijk en is zijn moeder als eigenaar opgevolgd. In 1636 wordt zijn bezit beschreven als 'een huys ende XII roeyen hooffs' waarvoor hij één stuiver en een penning aan belasting moet opbrengen, terwijl hij voor drie oord aangeslagen wordt voor 'sijn welvaren'³⁷. Anneken, heer Everards 'dienstmeydt' bezit het huis in 1652³⁸.

achttien gulden uit zijn een-vierde deel in 't Hert en in vier huizen in het Vrijdom van 's-Hertogenbosch.

26. R.263,65-1559;
27. R.270,30v-1566;
28. R.273,32v-1569;
29. R.224,37-1520; R.280,56v-1576;
30. zie onder Lindeind 36;
31. met name: Ariaan Claas Ariaan Brocken, Jacob de Loze en Frans van Esch;
32. R.283,II,23v en 64v-1584?;
33. R.280,50-1576;
34. R.303,89v-1609;
35. R.304,65-1610;
36. R.311,13-1617;
37. GA 241,32-1636;
38. GA 242,29-1652;

Inmiddels had Wouter Wouters van Esch naar aanleiding van een opwinning een geschil gekregen met de erven Goossen de Metser. Dit heeft geleid tot een proces met Franchois, de zoon van Goossen Matthijssen over de '*proprieteit*', dat door Wouter werd verloren. Daarom heeft Wouter op de 13de mei 1616 op dit noordelijk gelegen erf door een gemachtigde laten vertijen³⁹.

Het was onbebouwd, en tegen een rente van drie carolusgulden is het ingevolge een accoord door Franchois' vrouw Agneta Adriaens (welke niet te Oisterwijk woonachtig was) geërfd en op haar beurt voor de helft nagelaten aan Grietje Peters, Laureis Janssen en Cornelis Antonissen. Als procureur van Grietje Daniels heeft Halewijn Fockert in 1653 over deze rente beschikt⁴⁰. Ze schijnt in handen te zijn gekomen van meester Reinier Moors⁴¹. Het noordelijk gedeelte zelf schijnt nog in handen geweest te zijn van de kinderen van Jan Hendrik Franssen⁴² - een Rijsbroeck.

Deze kinderen worden als naburen genoemd wanneer op de 7de februari 1652 Thomas Joosten van Breda op grond van het testament van heer Evert Henricx, het huis dat heer Everard kocht van Jan van Arendonck, aan Hendrik Jans van Oudenhoven verkoopt. Wanneer de koop op de 16de februari 1652 door Gielis Bruyninx is vernaderd, komt op de 19de van die maand Lijske, de weduwe van Gerit Dierks van den Wiel evenwel om te vernaderen⁴³. Lijske zal heer Everard zélf nader hebben bestaan dan Gielis Bruyninx want haar man was van hem, ons inziens slechts een achter-achterneef.

Het huis is bewoond geweest door Jacob Emsen, die in 1659 als gebruiker wordt genoemd⁴⁴. De erfgenamen van Lijske (te weten Antonie Brouwers als man van Elisabeth, dochter van Gerit Dierks van den Wiel, ook handelend voor zijn schoonzuster in den Haag, Maria, alsmede Jan Herbert de Cort als momboor van Geertruid, de onmondige dochter van Gerit), hebben op de 19de januari 1667 aan Jan Peter Roeters een erf dat zich uitstrekt van de Kerkstraat tot aan de Vloet, verkocht, met een huis en hof en hout op de voorhof aan de Vloet⁴⁵. Jan heeft in 1684 aan de Kerkstraat gebouwd⁴⁶. Ten behoeve van zijn kinderen bij Maria dochter van Peter Jacobs, gaat hij op de 21ste januari 1688 af van de tocht in drie huizen, welke achter elkander zijn gelegen. Zulks ten behoeve van zijn zoon Peter, en zijn dochter Adriaantje, welke de vrouw is van Jan van der Meulen, en Cathelij, welke de echtgenote is van Jan Marten Vos⁴⁷, ook genaamd Peynenburgh⁴⁸. Ieder kind krijgt een woning toegedeeld: Peter Jan Roeters '*het out huys aen de zuyteynde naest de Vloet*', Cathelij de westwaartse helft van het huiske aan de straat en Adriaantje de oostwaartse helft ervan⁴⁹. Juist een volle maand later ruilen Cathelij en Adriaantje⁵⁰. De westwaartse helft met een hof van zeven roeden is op de 28ste januari en de 4de februari 1704 door de vijftig-jarige Jan van der Meulen en door Adriaan Jans van Aelst als momboors van Maria, Adriaantje en Peter, de drie onmondige kinderen van Jan Maarten Peynenburgh en Cathelij Roeters in een openbare veiling gebracht. Buurmans erf is maar eens te koop, heeft Jan toen gedacht, en op de 3de maart 1704 heeft op hem de vest plaatsgevonden⁵¹.

- 39. R.310,31-1616;
- 40. R.347,28v-1653;
- 41. R.346,7v-1652;
- 42. R.346,7v-1652;
- 43. R.346,7v-1652;
- 44. R.343,33v-1659; zie ook *Anderhalve Eeuw*, 293;
- 45. R.361,II,4v-1667;
- 46. R.487,236v-1737;
- 47. R.477 d.d. 21-1-1688;
- 48. R.407,112-1704;
- 49. R.476 d.d. 21-1-1688;
- 50. R.400,113-1688;
- 51. R.407,112-1704; vgl. R.503,116v

Jan van der Meulen de jonge was een zoon van Adriaan Ariens van der Meulen. Zijn moeder Petronella stierf rond de jaarwisseling van 1694 na een korte ziekte⁵². Jan was bakker van zijn vak⁵³. Op donderdag de 29ste oktober 1711 zag Jans dochter Johanna, dat *'bijden voirschreven haeren vaders huys, staende aen de zuytzijde der rechte Kerckstraet alhier, op de noort-westersche hoeck van 't steechje loopende nae de stroom, is comen gaen Nicolaas Peter Roeters, en jegens deselve haere vader geseecht heeft: "comt, ick sal u betaelen" '.* Nicolaas is daarop met Jan door de hof teruggedaan. Twee vrouwen, de zeven-en-veertig-jarige huisvrouw van Wouter van Ceulen, genaamd Cathalijn, dochter van Jan Roeffen, en Maria dochter van Crijn Ariens van Berckel, de vrouw van Goyaart Franssen, die een paar jaar jonger was, waren toen haar koeien *'comen drijven binnen dese vrijheyd, door de rechte Kerckstraet en het steechje nevens de huysinge van Jan van der Meulen nae de stroom ofte de Vloet'* en de woning van Nicolaas Peter Roeters *'aen het andere eynde van 't selve steechje'*. Daar stond volgens de vrouwen een riek tegen de gevel. Ze hebben er gekijf gehoord en gezien dat Nicolaas *'seer gram ende toornich'* was *'ende smeeet sijn eygen zuster Maria omver op de grondt; in het slijck stiet'*. Zij waren er ooggetuigen van dat Jan van der Meulen door zijn hof vanaf het woonhuis van Nicolaas *'quam ende ontrent sijn appelboom'* riep: *'gaat om de meester ende pastoor, want mijn darmen die ontsincken mijn'*. Jan van der Meulen is daarop op bed geholpen, maar door een steek in de rechterzijde van de onderbuik was hij zodanig gekwetst, dat volgens de chirurgijn *'daer op de doot heeft moeten volgen'*. Vrijdags is Jan tussen acht en negen uur gestorven⁵⁴.

In 1704 wordt het gezin van Jan Adriaans van der Meulen en Adriaantje de huisvrouw mede gevormd door twee dochters boven de zestien jaar, genaamd Adriaantje en Maria, en door twee kinderen beneden de zestien, Johanna, welke in 1711 al ouder dan zestien is geworden, en een zoon Jan, die in laatstgenoemd jaar ook nog jonger dan zestien jaar is⁵⁵. Peter Poth wordt als bezitter van het huis van Jan van der Meulen genoemd in 1736. Waarschijnlijk is hij de man van de oudste dochter Adriaantje. Weliswaar wordt in 1737 beslag gelegd op het huis en heet dat dan te zijn van Adriana, de weduwe van Jan van der Meulen⁵⁶, maar deze Adriana kan Peters vrouw niet zijn, omdat diens eerste kind al werd geboren in 1707⁵⁷. Tegen het bestaan van welke aanverwantschap tussen de Van der Meulens en Peter Poth dan ook, pleit de overdracht aan Peter Poth van een-vierde deel in een half huis met een hof van vier roeden, gelegen tussen een erf van Andries Poth en een erf van de heer Cannart, strekkende van de straat tot een gemeen voetpad, welke overdracht op de elfde september 1734 plaatsvindt door de erfgenamen van Jan van Hees en Cornelia Poth⁵⁸. Een dochter Cornelia schijnt Peter Poth immers niet gehad te hebben.

Peter Jan⁵⁹ Poth is opgevolgd door zijn zoon Jan, die in 1722 is geboren en in 1751 als eigenaar van het hier besproken huis wordt genoemd. De nalatenschap van hem en zijn vrouw Elisabeth Hoevenaars wordt gescheiden en gedeeld op de 30ste januari 1796⁶⁰. De zoon Pieter verwerft dan een weide op de hoek van de Brede Steeg en de Baardijk. De dochter Adriaantje, welke dan nog ongetrouwd is, krijgt een teulland op de Hoogstraat toegescheiden, en de twee huizen in de Kerkstraat vallen toe aan de gehuwde dochters.

52. R.502,50v-;

53. R.502,113v-;

54. R.504,36 e.v.; Het verhaal van de echtelieden Hendrik Janssen Peynenburgh, dertig jaar oud, en zijn tien jaar oudere vrouw Jenneke dochter van Jan Cornelis van den Wiel, welke onder hetzelfde dak als Nicolaas woonden, luidt enigszins anders. Zij vernamen *'eenich gerucht ende dat uyt dat deel der selver huysinge (dat van Nicolaas) quam Jan van der Meulen in de handt een rieck'*. Nicolaas werd door Jan in de rug gestoten, viel en schopte. Maar er werd toch geroepen: *'loopt nae la Court ofte naeden meester'*.

55. GA 250,6v-1704; GA 256,4-1711;

56. R.487,236v-1737;

57. zie *Anderhalve Eeuw in Oisterwijk*, s.v. Poth;

58. R.416,155-1734; De kinderen van Cornelia Poth zijn: Lambert van Hees, Petronella van Hees, de vrouw van Jan Fijmen; Hendrik, Anneke en Maria van Hees.

59. GA 235,5;

60. R.498,167-1796;

Johanna, welke getrouwd is met Pieter Paulus van de Wiel, krijgt het onder Kerkeind 85 besproken huis, en Maria, welke huisvrouw is van Jacobus Seebregts het hier besproken goed, hetwelk wordt beschreven als een huizing met stal, hof en een woning daarneven. Op de 8ste mei 1797 heeft Jacobus Seebregts een woning welke is ontstaan door verdeling van het huis op de schoorsteen, gelegen tussen hetgeen de transportant zich voorbehoudt oostwaarts en een steeg (aan de andere zijde waarvan het erf van de heer Jan Roeland van Hasselt ligt), westwaarts, tesamen met de hele schuur en stalling, overgedragen aan Nicolaas Jans van Opstal⁶¹. Die heeft de woning op de 25ste mei 1807 verkocht aan Nicolaas Hamakers⁶². Jacobus Seebregts mag over het verkochte erf met een kruitwagen naar de steeg, terwijl de achterbuur daardoor mag met paard en kar. De mogelijkheid om ook het erf, dat Jacobus Seebregts zich had voorbehouden, te verwerven, heeft Nicolaas Hamakers dan ook aangegrepen. Op de 11de augustus 1810 wordt hem een 'perceel erve', waarvan het als nummer 4 gequoteerde huiske bij de grote brand van de 25ste maart van dat jaar is verloren gegaan, met twee roeden hof, strekkend van de steenweg tot een karweg, overgedragen door Jacobus Seebregts als man van Maria Jan Pot⁶³.

Nicolaas Hamakers is kleermaker van zijn ambacht. Hij is afkomstig uit Zutendaal in het land van Luik, maar getrouwd met een Oisterwijks meisje, Maria Hofmans⁶⁴. Deze heeft haar beide kinderen Jean en Anna Catharina, en haar man overleefd⁶⁵. Na de dood van haar man drijft Maria met hulp van een dienstmeid de winkel welke haar man is begonnen. Na twee jaar weduwe te zijn geweest, vindt zij een nieuwe levensgezel, Christiaan Tijssen, een wat oudere man die werd geboren te Beesel in Limburg en hier zijn tijd doorbracht als jager⁶⁶. Eenmaal getrouwd houdt hij de winkel bij⁶⁷.

De schoenmaker Peter Michiel de Lepper, die als bekende in 1850 aangifte doet van het overlijden van Christiaan, is zijn opvolger geworden als eigenaar van het hier besproken huis⁶⁸.

61. R.435,220-1797;

62. R.440,32v-1807;

63. R.443,75-1810;

64. Maria Hofmans (1775-1852) is een dochter van Hendrik Hofmans en Elisabeth Couwenberg. Van haar overlijden (op de 31ste oktober 1852) wordt aangifte gedaan door de touwslager Jan van Loon die haar neef wordt genoemd.

65. Jean (1806-1811); Anna Catharina (1809-1820); Nicolaas (1770-1823). Nicolaas wordt een zoon genoemd van Johannes Hamakers en Anna Catharina Neys.

66. Christiaan (1777-1850) is een zoon van Wilhelmus Tijssen en Margarita Franssen;

67. F.368 : huis (11) 3 a. 23 ca.; F.369 : tuin (1) 3 a. 28 ca.

68. Peter is in 1850 veertig jaar oud.

Rest ons nog te spreken over het erf aan de Vloet, waarop 'dat out huys' van Jan Roeters stond. Zoals gezegd is dit huis gekomen aan Peter, de zoon van Jan, die van zijn goed afstand deed 'uitgenomen den grooten eyckeboom'. De hof bij het huis werd afgepaald door Jan, daar de kinderen bij de scheiding en deling afspraken 'den hoff te palen bij hennen vader'. De plicht tot onderhoud van een roede dijk bleef geheel rusten op de eigenaar van het oude huis aan de stroom.

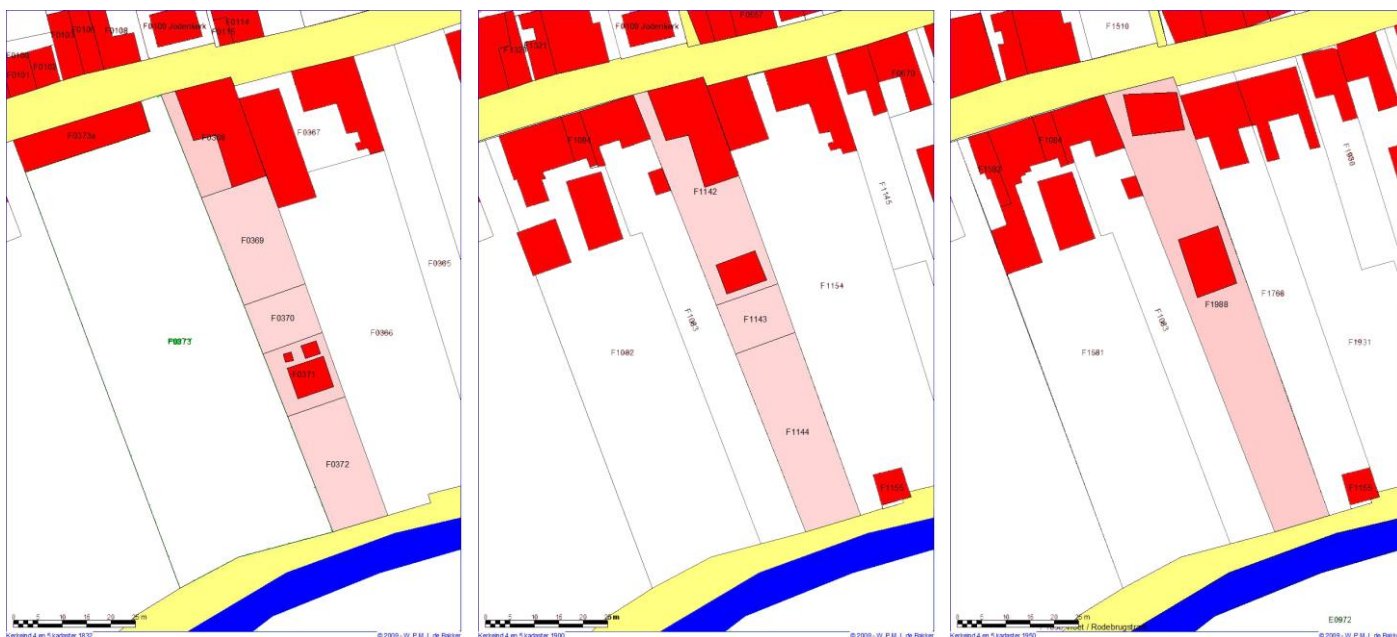
Op de 1ste maart 1720 hebben Jan Peter Jan Roeters en Thomas van Esch als man van Petronella Roeters hun rechten op dit huis met schop en hof van vier roeden overgedragen aan Jan Botermans, die reeds het overige een derde deel ervan in handen had⁶⁹. Ten noorden van de hof ligt dan een 'miswegh'. Als burens oost en westwaarts worden genoemd: de weduwe van Jan van der Meulen en Peter Roeters. In 1733 wordt melding gemaakt van de 'burrywegh' aan de ene zijde van het erf en van het erf van Peter van der Voort aan de andere zijde. Op de 20ste februari van dat jaar heeft Jan Botermans het huis dat hem van vrouws ouders zaliger aankwam, met de hof en het voorhoofd, ter grootte van één lopense, overgedragen aan Jan Verstejne⁷⁰, een zoon van Huibert⁷¹. Evenals in 1711 het geval was, schijnen er dan in het huis twee woningen te zijn; het ene bewoond door de eigenaar, het andere door Peter van Loon⁷². Peter woonde in de oostwaarts gelegen woning. Jan Verstejnen heeft die, onder voorbehoud van de hele hof en het voorhoofd, op de 4de januari 1741 overgedragen aan Antonie Berents. Antonie Bairens wist alleen gedaan te krijgen, dat Jan hem een plaats zou aanwijzen voor het leggen van een ashoop⁷³. Gelukkig voor Antonie, werd het westwaartse deel van het huis in 1746 gekocht door zijn zwager Antonie Maes⁷⁴, die was getrouwd met Anna Catharina Bairens. Als weduwe heeft Anna nog tot na 1776 in genoemde woning geleefd. (In de andere zat lang Francis Brienen, en voor hem Willemijn Brienen.) Nadrukkelijk wordt er bij de vest op gewezen, dat de steeg 'neffens' het huis niets meer dan een beuriweg is. In 1771 ziet Antonie Bairens de kans schoon zijn woning te ruilen. Bij de erfwisseling komt de oostwaartse helft van Jan Verstejnens oude huis aan Jan Volders⁷⁵. Als erfgenaam van zijn zuster, de weduwe Antonie Maas, krijgt Antonie Berens later toch weer rechten daarin. Op de 27ste november 1781 machtigt zijn broeder Florentius Bairens uit Antwerpen hem de woning van hun zuster, welke kort voordien is overleden, te verkopen⁷⁶. Lambert Hendrik Schoenmakers wordt de koper van de westwaartse helft met de hof en het voorhoofd op de Vloet⁷⁷. Zeven jaar later weet Lambert de oostwaartse helft, welke Jan Volders heeft nagelaten, ook nog te verwerven. Daarover wordt op de 18de november 1788 beschikt door Antonie Storimans als man van Maria Volders, Adriaan Volders en Petronella Volders, gedrieën ook handelend voor Johannes Volders⁷⁸, de kinderen van Jan Volders, die hun bezit hadden verhuurd aan Pieter Huybregts⁷⁹.

Lambert Hendrik Schoenmakers is opgevolgd door zijn zoon Hendrik⁸⁰, die als 'spinder' de kost verdient, daarbij geholpen door zijn vrouw Johanna van Huys⁸¹, dochter van Antonie van Huys en Cornelia Wollaart.

- 69. R.412,101v-1720;
- 70. R.416,59v-1733;
- 71. dijkceel nummer 108 (GA 1219-1222);
- 72. GA 260;
- 73. R.418,2-1741;
- 74. R.419,102-1746;
- 75. R.428,65-1771; zie uitgebreider onder Lindeind 58;
- 76. R.495,7-1781;
- 77. R.431,48v (de 5de december 1781);
- 78. R.433,102v-1788;
- 79. GA 270;
- 80. Hendrik Schoenmakers (1785-1824);

Als weduwe woont Johanna samen met haar moeder en dier tweede man Wouterus Paulus van de Wiel, spinner en wever van zijn vak⁸². Johannas stiefvader is in 1825 gestorven. Ruim drie maanden na de dood van Wouterus Paulus van de Wiel is zij hertrouwd met de voerman Adriaan Hosemans, weduwnaar van Cornelia Couwenberg⁸³. Ten name van Adriaan staat het hier besproken huis wanneer de registers van het kadaster worden aangelegd⁸⁴. Adriaan is in 1847 gestorven en Johanna is toen ten derde male in het huwelijk getreden. In 1849 trouwt Hendrik Antonie Bredo haar. Deze man was een van den Haag geboortige gepensioneerde, die weduwnaar was van een Oisterwijkse, Anna Maria du Messie⁸⁵.

De kleine woning zonder tuin schijnt ook in de vorige eeuw nog bestaan te hebben, en toen bewoond te zijn geweest door een eenzame jodin, Sara in de Kuilen⁸⁶.

81. Johanna van Huys (1787-1858);
82. Wouterus Paulus van de Wiel (1749-1825) en Cornelia Wollaart (1751-1829), dochter van Louis Wollaart en Barbara van Iersel. Zie ook: *Anderhalve eeuw in Oisterwijk*.
83. Adriaan Hosemans (1768-1847); vgl. Ad Hoozemans, *Genealogie van de Goirlese tak van het geslacht Hoosmans, Hoosemans, Hosemans, Hoozemans, Hozemans, 1525-2000*, Diessen 2001, A-IXad, p. 79;
84. F.370 : tuin (1) 1 a. 35 ca.; F.371 : huis, schuur, erf (14) 1 a. 75 ca.; F.372 : tuin (1) 3 a. 14 ca.
85. Anna Maria du Messy (1785-1847), Hendrik Antonie Bredo schijnt niet in Oisterwijk overleden te zijn.
86. Sara is in 1824 een negen-en-zestig jarige koopvrouw; ze is geboortig van Amsterdam. Zie W. de Vries, Salomon Simon, in *Jaarboek centraal bureau voor genealogie* (1972), 56. Zij wordt in 1815 de weduwe genoemd van Daniel Abrahams en is dan oude-kleerkoopster: Kantongerecht Oisterwijk, U.5,403;

overzicht

KERKEIND 4(a)

27-1-1447	huis	Henrik n.z. Jan van den Dijck Jan Henriks van den Dijck x Engel
13-2-1487	hofstad	Claas Jans de Beer x Lijsbeth Claas van den Dijck <i>(zie west onder Kerkeind 6 en 7 - hier blijft deel oost)</i>
1487		
6-9-1490	huis	Peter Jansen de Beer Elisabet wede Claas van den Dijck
9-1-1492	huis	Michiel z. Jan sBeren x Juut
20-1-1524	hofstad met huis op de Vloet	Jan z. Michiel de Beer
7-9-1528	huis	Peter Pauwels Raessen het Hert (1533)
v1552		Henrik Herman Appels
11-10-1559	huis op de Vloet	Corstiaan z. Henrik Herman Appels
10-6-1566	huis op de Vloet	Cornelis Tonis de Molder <i>alleen het noordelijke erf (het zuidelijke erf zie onder K5)</i>
18-1-1567	erf aan de Kerkstraat met huis en borieweg	Goossen de Metser z. Matthijs Goossens
13-5-1616	erf	Wouter Wouter van Esch <i>(opwinning)</i> Francois Goossen Mathijssen x Agneta Adriaens Jan Hendrik Franssen (Rijsbroeck) ? Lijsken wede Gerit Dierks van den Wiel <i>met achtererf</i>
19-1-1667	huis voorhoofd aan de Vloet	Jan Peter Roeters x Maria d. Peter Jacobs
21-1-1688	3 huizen achter elkaar	krn Jan Peter Roeters <i>(nieuw huis getimmerd in 1684)</i> <i>weer alleen het noordelijke erf aan de Kerkstraat</i>
21-1-1688	2 woningen in 1 huis	Cathalijn Jan Roeters x Jan Marten Vos (Pijnenburg) <i>(½ west)</i> Adriaantje Jan Roeters x Jan van der Meulen <i>(½ oost)</i>
21-2-1688		
3-3-1704	huisje schop 7 R	Jan Adriaan van der Meulen de jonge
v.1736		Peter Jan Poth x Adriaantje van der Meulen K4
v.1751		Jan Peter Poth x Elisabeth Hoevenaars
30-1-1796	huis stal en woning daarnaast	Maria Peter Poth x Jacobus Seebregts
8-5-1797	2 woningen	Nicolaas Jans van Opstal <i>(deel west)</i> en Jacobus Sebregts <i>(deel oost)</i>
25-5-1807	2 woningen	Nicolaas Hamakers x Maria Hofmans (xx Christiaan Tijssen) <i>(deel west)</i> 1810 <i>(ook deel oost-afgebrand) nr 4 na 1832 F.368/369</i>
1854	huis	Peter Michiel de Lepper
1879	huis	Johannes Martinus van Rijswijk <i>na 1885 F.1142</i>
1896	huis	Martinus Adrianus van Rijswijk <i>met zuidelijk erf F.1143/1144</i>
1919		
1943	huis	Paulus Heuvelink
1943	huis	Johannes Josephus Paijmans <i>na 1948 F.1988</i>
1949	huis schuur	Adrianus Wilhelmus van Erven huisnr A10 <i>A10, na 1947 Kerkstraat 21</i>

KERKEIND 5 (=4b)

zuidelijk erf

26-5-1569	huis	Cornelis Tonis de Molder Adriaan Frank Colen Elisabeth d. Frank Colen wede Cornelis Emberts van Gorcum xx Wouter Wouters van Esch
2-9-1609	huis	Jan z. Jan Gerits van Arendonck
29-10-1610	huis	Anneken d. Wouter van den Wiel wede Henrik Everts van Oirschot hr Everard Henricx
v.1652		Anneken dienstmeid hr Everard

7-2-1652	huis	Henndrik Jans van Oudenhoven
19-2-1652		Lijsken wede Gerit Dierks van den Wiel <i>zie K4</i>
21-1-1688	het oud huis naast de Vloet	Peter Jan Roeters
1-3-1720	huis 4 R	Jan Antonie Botermans
20-2-1733	huis voorhoofd 1 L	Jan Huibert Versteyne L5
4-1-1741	huis voorhoofd	Antonie Berents x Cornelis Couwenberg (<i>oost</i>) en Jan Huibert Versteyne (<i>west</i>)
12-2-1746	huis 1/2 L	Antonie Adriaan Maes x Anna Catharina Bairens (<i>west</i>)
22-11-1771	huis	Jan Volders x Hendrien van Kuyk (<i>oost</i>)
5-12-1781	huis	Lambert Hendrik Schoenmakers (<i>west</i>) met in 1788 (<i>oost</i>)
18-4-1788		
16-5-1788		<i>met voorhoofd op de Vloet uit de gemeint van Haaren</i>
	huis schuur	Hendrik Lambert Schoenmakers x Johanna d. Antonie van Huys xx Adriaan Hosemans xxx Hendrik Antonie Bredo <i>na 1832 F.370/372</i>
28-2-1835	huis schuur	Grote of H.Geestarmen van Oisterwijk
1843		R.C. Armen van Oisterwijk <i>na 1885 F1143/1144</i>
1919		Martinus Adrianus van Rijswijk <i>zie verder onder K4(a)</i>

uit: www.devrijheidooisterwijk.nl 23-11-2009